

# Itinera philosophica et romanica

## Recensies en signaleringen

Hugo Sonnevile

### Frans

Denis HUISMAN, Louis MONIER, avec la collaboration de Serge LE STRAT. *Visages de la philosophie. Les philosophes d'expression française du XX<sup>e</sup> siècle*. – Paris, Arléa, 2000, 23 x 18,5, 187 p., ISBN 2-86959-524-7, FF 145.

In het begin van de jaren zestig vestigt L. Monier zich te Parijs, waar hij, gewapend met een fototoestel, de intellectuele milieus opzoekt en honderden schrijvers, denkers en kunstenaars op de gevoelige plaat vastlegt. Uit dit persoonlijk archief putte hij zesentachtig paginagrote portretten van hedendaagse Franse denkers, die in deze galerij geflankeerd worden door een biobibliografische schets door de bekende auteur van filosofische naslagwerken en leermiddelen D. Huisman.

Van deze portrettengalerij, die vooral door toevallige ontmoetingen tot stand kwam, mag geen volledigheid verwacht worden. Dit neemt niet weg dat de meeste belangrijkste Franse denkers van de vier laatste decennia, van G. Bachelard tot A. Comte-Sponville een plaats kregen in het boek. Door het typisch Franse gebruik dat heel wat filosofen hun werk bij literaire uitgevers in druk geven, overlappen het letterkundig en het wijsgerig forum elkaar geregeld. De literair geïnteresseerde romanist staat voor het geopende boek oog in oog met de bonzen van het existentialisme en het structuralisme, met bekende beoefenaars van de zgn. menswetenschappen en de literatuurkritiek, met verschillende «nouveaux philosophes» van de jaren zeventig, met vakgeleerden die een hele carrière aan de studie van de «klassieke» wijsbegeerte wijdden. Het boek presenteert tevens diverse polemisten en waarnemers van de hedendaagse *polis* en van maatschappelijke ontwikkelingen.

Door de ruime aandacht voor figuren die zich op het raakvlak van de wijsbegeerte en de letterkunde bewegen, zullen de *Visages*beslist de liefhebbers van het hedendaagse essay aanspreken.

Etienne MEUL. *Le nouveau millénaire. Exercices sur les actes de langage et le vocabulaire fonctionnel*. – Leuven, Garant, 1999, 24 x 17, 239 p., ISBN 90-5350-868 6, BF 760.

Na de eerder traditionele, op grammaticale leest geschoeide *Exerices variés et contrastifs*,<sup>1</sup> brengt E. Meul een communicatief opgevat oefenboek.

Het omvat een dertigtal hoofdstukken over evenzoveel thema's *enactes de parole*. Het leermiddel bevat een heel «arsenaal» oefenmateriaal voor heel uiteenlopende situaties (zoals zich verontschuldigen, condoleren, instemmen, groeten, waarschuwen, klagen, raad geven, telefoneren, over het weer praten) en behandelt tussendoor onderwerpen en procédés die in oefenboeken doorgaans weinig of niet aan bod komen (o.a. het Franse onderwijsstelsel, een gebod hoffelijk «verpakken»).

Ofschoon er basistaalhandelingen zoals zich voorstellen, zich verontschuldigen en de weg vragen ingeoefend worden, is *Le nouveau millénaire* voor gevorderde leerlingen en studenten bestemd.

De auteur koos voor een ruime waaier van werkvormen, wat, samen met het «vleugje» humor, de leerbereidheid ten goede komt. Behalve diverse invul- en vertaal oefeningen, zijn er combineer opdrachten, rollenspellen, begripstoetsen, meerkeuzevragen en allerlei open vragen, die de leerlingen uitnodigen om op bepaalde stimuli te reageren of om zelf een standpunt te verwoorden. Het oefenboek bevat verschillende puzzelachtige opgaven, die niet door alle docenten geapprecieerd zullen worden. Door het ruime aanbod oefenmateriaal blijft het mogelijk, in functie van persoonlijke voorkeur, de meest werkbare strategieën uit te kiezen voor oefenbeurten in of na de les.

Bij de auteur (Frans Van Cauwelaertlaan 181, B-9100 Sint-Niklaas) is de «livre du maître» (z.j., 29,5 x 21, [VI-] 92 p.) met de sleutel van de gesloten oefeningen verkrijgbaar.

Georges POISSON. *Guide des maisons d'hommes célèbres*. Sixième édition revue et augmentée. – Paris, Horay, 2000, 21 x 11, 433 p., ISBN 2-7058-0292-4, FF 120. GUIDES HORAY.

In deze succesvolle, met zwart-wit foto's geïllustreerde gids, die in negentien jaar zes uitgaven beleefde, stelt de gezaghebbende kenner van de *maisons d'écrivain* een vijfhonderdtal voor het publiek opengestelde huizen van schrijvers, kunstenaars, geleerden, heiligen en staatslieden voor. Het boek is opgevat als naslagwerk met de beroemde personages als trefwoorden.

Ieder artikel begint met de opgave van het volledige adres, telefoon- en faxnummer, de vindplaats van de lokaliteit op de gele Michelinkaarten en andere praktische informatie, zoals de bereikbaarheid met het openbaar vervoer, de voorziene duur van het bezoek, de openingstijden en de naam van de conservator. De presentatie van het huis staat stil bij de betekenis van de site in het leven en de carrière van de beroemde bewoner en legt uit wat de bezoeker er te zien krijgt. Veelal preciseert het boek de latere geschiedenis van het behandelde patrimonium, incl. de openstelling voor het publiek.

De in de gids gepresenteerde huizen zijn over heel Frankrijk verspreid, weliswaar met een begrijpelijke grotere concentratie in de hoofdstad en de departementen errond. De «lieux de mémoire» werden bewoond door beroemdheden uit diverse tijdperken, zoals Jeanne d'Arc, Ronsard, Montaigne, Descartes, Mme de Sévigné, Vauban, Buffon, Montesquieu, Voltaire, Chateaubriand, Balzac, Berlioz, Victor Hugo, Braille, Cézanne, Delacroix, Gustave Eiffel, Lamartine, Maupassant, Mistral, Monet, Napoleon, Rodin, Toulouse-Lautrec, Van Gogh, Alain-Fournier, Brancusi, maarschalk Foch, Proust, Ravel en Zadkine. Het grote aantal huizen van schrijvers zal door de lezers van dit tijdschrift beslist op prijs gesteld worden.

Twee registers (plaats- en persoonsnamen) en een selectieve literatuurlijst besluiten de inspirerende gids.

## Italiaans

Lorenzo COVERI, Antonella BENUCCI, Pierangela DIADORI. *Le varietà dell'italiano. Manuale di sociolinguistica italiana. Con documenti e verifiche*. – Roma, Bonacci, 1998, 24 x 17, 322 p., ISBN 88 7573 346 54, L. 38.000. I LIBRI DELL'ARCO, 6.

De educatieve uitgeverij Bonacci bezorgt, onder de titel *Le varietà dell'italiano*, een degelijke synthese en meteen een *status quaestionis*<sup>2</sup> van het taalsociologisch onderzoek m.b.t. het Italiaans.

Het overzichtswerk<sup>3</sup> belicht systematisch de verschillen in het Italiaans taalgebruik. Eerst komen de plaatselijke variabelen aan de orde, waarbij de dialecten en de regiolecten met de standaardtaal geconfronteerd worden. Vervolgens wordt het impact van persoonsgebonden eigenschappen, zoals scholingsgraad, afkomst, geslacht, leeftijd, beroepsbezigheden en klassenbewustzijn, op het taalgebruik belicht. In het derde deel gaat de aandacht naar het functionele kader waarin gecommuniceerd wordt en komen de zgn. *linguaggi settoriali* aan de orde. Het vierde deel belicht de verschillen die met het onderscheid tussen mondelinge en schriftelijke communicatie te maken hebben, en betreft het taalgebruik van de media in deze typologie. Ieder van de vier delen van de synthese bevat, als illustratie en ter afronding, een reeks authentieke documenten, en voorts een reeks vragen en opgaven.

In het Italiaans valt een sterke differentiatie op in de taalpraktijk van diverse categorieën van *locutori*. De nieuwe synthese scherpt de aandacht van de lezer voor deze verscheidenheid en behandelt in het exposé recente verschijnselen zoals de assimilatie van het Italiaans door cohortes migranten, de groeiende kloof tussen spreek- en schijftaal en de, eveneens in ons taalgebied waarneembare «kleuring» van de standaardtaal door de – verarmde – dialecten.

### Spaans / Spanje / Catalonië

Eric FREYSSELINARD. *Ser y estar. Le verbe être en espagnol. Règle, exercices, lexique.* – Gap - Paris, Ophrys, 1998, 23,5 x 15, 272 p., ISBN 2-7080-0879-X, FF 115.

*Ser y estar* is de herwerkte versie van een acht jaar voordien onder dezelfde titel uitgebrachte publicatie. De auteur presenteert de principes m.b.t. het gebruik van beide werkwoorden in twee etappes. Na een bondig «Mémento de *ser* et *estar*» van drie bladzijden volgt de «règle complète» in niet minder dan vijftien pagina's. De volledige regel omvat negen schematisch opgevatte hoofdstukken waarin de gangbare gevallen en distincties duidelijk gehiërarchiseerd worden in een sterk gelede en contrastieve uiteenzetting, waarin talrijke voorbeelden de gedachtengang ondersteunen. Drie reeksen oefeningen met oplopende moeilijkheidsgraad<sup>4</sup> bieden de kans om zijn kunnen te toesten.

De hoofdbrok van het boek (p. 117-270) bestaat uit een lexicon met vijfduizend trefwoorden. Dit lexicon informeert welk van beide verba gebruikt worden in combinatie met de geïnventariseerde bijvoeglijke naamwoorden en participia;<sup>5</sup> wanneer zowel *ser* als *estar* mogelijk zijn, preciseert de auteur het soms subtiele betekenisverschil, vaak aan de hand van voorbeelden uit recente krantenartikelen of uit de hedendaagse letterkunde.

Het zoëven beschreven lexicon vormt een uiterst nuttige aanvulling op de meeste spraakkunsten en vervoegingshandboeken. Om deze reden verdient *Ser y estar* een plaats in bibliotheken en in de werkkamer van gevorderde hispanisten.

Pedro GOMIS, Laura SEGURA. *Vademécum del verbo español*. – Madrid, Sociedad General Española de Librería, 1998, 21 x 14, gekart., 331 p., ISBN 84-7147-644-2.

De kern van dit boek is een volledige gids voor de werkwoordsvervoeging, met niet minder dan honderd tweeëntwintig integraal uitgeschreven tabellen, gevolgd door een register van welgeteld elfduizend zevenhonderd vierenzestig werkwoorden.

Wat deze gids tot een echt vademecum optilt, bevindt zich voor en achter in het boek. De publicatie wordt ingeleid door een uiteenzetting van honderd bladzijden ten behoeve van de niet Spaanstalige leerling en student. Dit geheel omvat een voorstelling van de gebruikte vaktermen,<sup>6</sup> gecommenterde overzichten van defectieve en onpersoonlijke werkwoorden en van verba met twee voltooide deelwoorden, een lijst – met precieze toelichtingen – van werkwoorden met al dan niet voorspelbare vormafwijkingen, een uiteenzetting, met talrijke voorbeelden, over het gebruik van tijden en modi en tenslotte een overzicht, eveneens met voorbeelden, van de *perfrasis verbales*. Achter in het boek is een uitvoerig (36 blz.!) repertorium van werkwoorden die met bepaalde voorzetsels gebruikt worden en een selectieve bibliografie opgenomen.

Door de grondige en volledige aanpak overtreft dit *Vademécum* de in ons taalgebied en in Frankrijk uitgegeven publicaties over hetzelfde onderwerp.

Joaquim MOLAS. *Paisatges de Catalunya. Paysages de Catalogne*. Traducció/Traduction: Eloi-Jaume Garcia. – Barcelona, Generalitat de Catalunya: Departament de Comerç, Consum i Turisme, 1990, 29,5 x 24,5, geb., 278 p., ISBN 84-393-1384-5.

De gezaghebbende catalanist Joaquim Molas bezorgt een literaire, fotografische en artistieke evocatie<sup>7</sup> van bekende en miskende landschappen, stadsgezichten en kunstwerken die van Catalonië een fascinerende reisbestemming maken. De odyssee begint in de Pyreneeën en slingert via oude dorpen en steden, bergen, vlaktes en kustgebieden naar de metropool Barcelona.

Het overvloedig met kleurenplaten geïllustreerde boek, dat met J.-M. Puigjaners *Connaissance de la Catalogne*<sup>8</sup> een prachtige diptiek vormt, sleept de lezer mee in een ontdekkingsstocht naar nu eens woeste, dan weer lieflijke natuurgebieden, als adelaarsnesten gelegen bergdorpen, ruïnes uit de eerste eeuwen van onze tijdrekening, middeleeuwse kerken en kloosters, functionele en terzelfder tijd kunstige (industrie)gebouwen in art nouveaustijl, statige landhuizen en talrijke andere getuigen van oude en recente beschaving. Het overvloedige fotomateriaal dat dit veelzijdige patrimonium in beeld brengt, wisselt af met talrijke reproducties van picturaal werk van Catalaanse impressionisten, postimpressionisten en vertegenwoordigers van latere stijlrichtingen. Internationaal beroemde kunstenaars en plaatselijk geroemde meesters zoals Joaquim Sunyer, Jaume Mercadé, Joan Miró, Pablo Picasso, Josep Mompou, Ramon de Capmany en Salvador Dalí vertoeven hier in het gezelschap van diverse Catalaanse auteurs, die in de laatste anderhalve eeuw hun streek in dichtwerk of in proza evoceerden. Het tekstgedeelte van het platenboek is nl. gekozen uit letterkundig werk van schrijvers die hun geboortestreek bezongen. Onder de talrijke dichters bevinden zich o.a. Jacint Verdaguer, Josep Carner, Salvador Espriu, Marià Manent; van de geselecteerde essayisten vermelden we Joan Santamaria, Eugenio d'Ors en Josep Pla.

Een uitgebreid register inventariseert de in de «Bildband» opgenomen schrijvers en kunstenaars en vermeldt de herkomst<sup>9</sup> van de gebloemleesde of gereproduceerde werken.

## **Pelgrimages en reizen**

Mireille MADOU. *De weg naar Santiago de Compostela. Kunst en cultuur*. Tweede druk. – Leuven, Davidsfonds / Abcoude, Uniepers, 1999, 24 x 16, 208 p., ISBN 90 5826-006-2 / 90 6825-228-3, BF 895.

De met talrijke kleuren- en zwart-witfoto's geïllustreerde cultuurreisgids situeert en presenteert het rijke patrimonium op het Spaanse traject van de Sint-Jacobsweg. Het parcours loopt via Burgos, León en Astorga naar de bedevaartstad, waarna de terugweg, via Oviedo en langs de kust, bij Roncesvalles de Pyreneeën oversteekt. Tussendoor wordt even van de eeuwenoude route afgeweken voor een ommetje naar de kerk van Covarrubias (met het beroemde historische orgel) en de abdij van Santo Domingo de Silos.

De auteur stelde een omvattende gids samen waarin de traditionele gebruiken van de bedevaarders, de functie van de voor hen opgerichte hospitalen, de met diverse plaatsen en kerken verbonden legendes en mirakelverhalen en, boven alles, het rijke patrimonium in vlotte teksten belicht worden. De gids verwijst geregeld naar de periode van de oude vorstendommen en naar de geschiedenis van kerkelijke instellingen, zoals kapittels en kloosters, die vaak nu nog bestaan. Het architecturaal patrimonium, dat een reisdoel op zichzelf is, vormt het kader waarin zulke uiteenlopende kunstuitingen als portaal- en kapiteelsculpturen, edelsmeedwerk, wandschilderingen, koninklijke praalgraven, retabels, fresco's en schilderijen bewaard worden. Het landschap krijgt eveneens de nodige aandacht.

De geslaagde gids wordt aangevuld door de stambomen van de oude lokale vorstenhuizen en besloten door een register van persoons- en plaatsnamen.

Lectuurnotitie. P. 34 en 101: de benedictijnenabdij Santo Domingo de Silos werd opnieuw bevolkt door monniken van de abdij van *Ligugé*, die op haar beurt een stichting van de abdij van Solesmes is.

*Droomreizen*. Redactie Anne YELLAND. Vertaling en bewerking: Frans T. Stoks. Tweede druk. – Haarlem, Schuyt & Co (België: via Standaard Uitgeverij, Antwerpen), 1998, 29,5 x 23,5, geb., 224 p., ISBN 90-6097-424-7, BF 1500.

De met vele, vaak paginagrote kleurenfoto's geïllustreerde «Bildband» toont de lezer welke «schitterende reizen langs de mooiste bestemmingen op aarde» hij op zijn verlanglijstje kan plaatsen.

Het veertigtal met tekst en beeldmateriaal geëvoceerde reisbestemmingen omvat kunststeden (Sint-Petersburg, Praag, Montmartre en het Parijs aan de Seine, Kyoto), koninklijke paleizen (Versailles, Holyroodhouse), sites die van verdwenen beschavingen getuigen (Petra, Kaap Sounion, Cuzco, Luxor, Chichén Itzá), sfeervolle homogene oude steden of stadskernen (Venetië, Sevilla, Havana, Damascus, New Orleans), landschappen en natuurmonumenten (Lake District, Victoria watervallen), tempelcomplexen (Kathmandu, Bangkok) en tot de verbeelding sprekende routes en verbindingen (Zijderoute, Incatrail, de Romantische Straße, de Oriënt-Express). De teksten onderstrepen dat het om «lieux où souffle l'esprit» gaat: de auteurs illustreren met allerlei voorbeelden dat westerse schrijvers, componisten en schilders op die plaatsen onder de indruk kwamen of inspiratie voor hun oeuvre opdeden.

Een sober uitgevoerde appendix, met een of twee overzichtskaarten voor ieder van de vijf continenten, beschrijft summier tientallen overige «romantische en inspirerende steden», «met de geschiedenis verweven plaatsen», «paradijzen op aarde», mysterieuze «buitenposten van het onbekende» en sites die uit «de nevelen van het verleden» opdoemen. Het uitgebreide register, waarin behalve persoons- en plaatsnamen, ook historische gebeurtenissen en kunstwerken opgenomen zijn, geeft toegang tot de in

totaal honderd zeventig plaats- en routebeschrijvingen. Een beknopte literatuurlijst nodigt de wereldreiziger uit tot verdere lectuur.

*Saint-Denis, dernière demeure des rois de France.* Photos de Claude SAUVAGEOT. Texte de Serge SANTOS. – Saint-Léger-Vauban, Zodiaque, 1999, 18,5 x 28, 112 p., ISBN 2-7369-0261-0, FF 90. LE CIEL ET LA PIERRE, SUPPLÉMENT 1.

De abdijkerk van Saint-Denis, die nadien de titel van basiliek kreeg en vijfendertig jaar geleden tot kathedraal «verheven» werd, trekt door haar architectuur en vooral door de tientallen beeldhouwde koninklijke grafmonumenten talrijke bezoekers aan.

Een nieuwe publicatie van de uitgeverij van kunstboeken Zodiaque vat de geschiedenis van de koninklijke necropolis samen en laat de lezer kennismaken met de evolutie die de vormgeving, de ornamentiek en de stijl van de beeldhouwde grafmonumenten in de middeleeuwen en de Renaissance doormaakten. De hoofdbrok van het boek bestaat uit een gecommentarieerd album met honderd dertig prachtige fotogravures, aangevuld met dertien opnames in kleur, die alle koningsgraven chronologisch in beeld brengen en er belangrijke details van weergeven. In tegenstelling tot de vroegste *gisants* die de koninklijke personages idealiseren om aldus de dynastie te verheerlijken én te legitimeren, geven de imposante mausolea uit de Renaissance een rauwere voorstelling van de stervende vorsten, die op hun doodsbed intens doorleefde gevoelens – angst of berusting, wie zal het zeggen? – laten blijken.

De nieuwe, gunstig geprijsde publicatie laat een ruime lezerskring met een belangrijk onderdeel van het Frans historisch en artistiek erfgoed kennismaken.

### **Bij de redactie ingekomen boeken**

Sabine VANHULLE, recherche réalisée avec Monique Jehin et Catherine Schockert. *La langue française à l'ouvrage.* Édité par le Service de la Langue française, Ministère de la Communauté française et les Éditions Duculot. – Louvain-la-Neuve, Duculot, 2000, 24 x 19,5, 50 p., ISBN 2-8011-1252-6, BF 275. FRANÇAIS & SOCIÉTÉ, 11.

Het bedrijfsleven vergt van het personeel een specifieke know-how wat schrijfvaardigheid betreft. De publicatie expliciteert deze verwachtingen op basis van een bevraging in diverse firma's en confronteert ze met de doelstellingen van de – behoudende – taalopleiding in het voortgezet en het hoger onderwijs. Het boek, dat de toestand en de noden in Franstalig België belicht, bevat inzichten en voorstellen om de kloof tussen de schoolse opleiding en de behoeften van de bedrijven te overbruggen.

Bruno DUMAS. *Les chemins de Terre Rouge.* – Biarritz, Atlantica, 2000, 21 x 15, 471 p., ISBN 2-84394-272-1, FF 129.

Deze roman is de lang uitgesponnen saga van een Baskische herder die honderd vijftientig jaar geleden naar Uruguay uitwijkt en van de sociale opgang van zijn nazaten tot de dictatuur toeslaat.

Jacques BOIREAU. *Petite chronique d'avant l'été*. Adapté par Hugo Hannaert. – Lier, Van In, 2000, 20 x 13, ill., 104 p., ISBN 90-306-2964-9, BF 256. ARCADES LECTURES.

Gil LACQ. *Chantal et les autres*. Adapté par Hugo Hannaert. – Overige gegevens als hierboven, behalve: ISBN 90-306-3006-X, BF 236.

Joseph JOFFO. *Tendre été*. Adapté par Dirk De Baere. – Andere gegevens als hierboven, behalve: 1998, 123 p., ISBN 90-306-2689-5, BF 312.

De reeks «Arcades Lectures» werd uitgebreid met drie titels voor de jonge lezers van het tweede (Boireau, Joffo) en het derde jaar (Lacq) in het secundair onderwijs.

*Bulletin Critique du Livre Français*. N° 603: décembre 1998 [177270 à 177583]. – Turriers (Alpes-de-Haute-Provence) & Paris, BCLF-Développement, 1998, p. 2339-2516, ISSN 0007-4209, FF 150 (jaarabonnement FF 1700 [Frankrijk: FF 1450]).

*Bulletin Critique du Livre Français*. Tables générales 1998: Auteurs, titres, éditeurs, collaborateurs. – *Ibid.*, 1998, 90 p., ISSN 0007-4209.

Het in 1945 gestarte *Bulletin* brengt maandelijks drie- tot vijfhonderd besprekingen van recente Franse boeken. De publicatie mobiliseert een hele equipe gespecialiseerde medewerkers,<sup>10</sup> honderd en twee om precies te zijn in het hierboven vermelde decemбернаummer.

In elk nummer wordt dezelfde indeling gehanteerd: algemene publicaties (bibliografieën, naslagwerken), literatuur (twaalf rubrieken), wetenschap en techniek (zestien rubrieken), menswetenschappen (zevenentwintig rubrieken, waaronder kunst, tentoonstellingscatalogi, sport, vrijetijdsbesteding en reizen), registers. Elke recensie wordt gevolgd door een evaluatie van de kwaliteit en van de moeilijkheidsgraad van de besproken publicatie. Het spreekt vanzelf dat bibliothecarissen zulke informatie erg op prijs stellen.

Iedere jaargang bevat een cumulatief register, dat als een afzonderlijke aflevering verschijnt. De vier eerste indices (auteurs van de besproken boeken, boektitels, tijdschrifttitels, uitgevers<sup>11</sup>) verwijzen naar de recensies in de maandelijkse afleveringen. Het repertorium van medewerkers beperkt zich tot een alfabetisch opsomming, zodat de gebruiker van het *Bulletin* niet kan weten wie de boekbesprekingen schreef.

<sup>1</sup> Het werk bestaat uit twee volumes; v. de bespreking in *Romaneske*, 17<sup>de</sup> jg. (1992), nr. 2, p. 63.

<sup>2</sup> De auteurs verwijzen voortdurend naar de uitvoerige literatuurlijst achter in het boek (p.299-322).

<sup>3</sup> Het boek bevat enkele bijdragen die in – niet in de handel verkrijgbare – publicaties van de Università per Stranieri (Siëna) en de Scuola di Lingua e Cultura Italiana per Stranieri (eveneens te Siëna) uitgegeven werden.

<sup>4</sup> Met correctiesleutel, wat autodidacten op prijs zullen stellen.

[5](#) Voorts bevinden er zich tientallen zelfstandige naamwoorden onder de lemmata. Het betreft doorgaans items die in woordverbindingen van het type «*estar* (of, minder vaak, *ser*) + voorzetsel + substantief» voorkomen, bijv. *estar de compras*, *ser de rigor*.

[6](#) Bij de behandeling van de *verbos copulativos* werd geen plaats ingeruimd over het gebruik van *ser* en *estar*, wat ons de enige leemte lijkt in dit omvattende *vademécum*.

[7](#) Zoals de titel aangeeft, gaat het om een tweetalige editie. De Catalaanse teksten, verklaringen bij de illustraties, registers en de inhoudstafel worden systematisch geflankeerd of gevolgd door een vertaling in het Frans.

[8](#) V. de bespreking in dit tijdschrift, 20<sup>ste</sup> jg., 1995, nr. 1, p. 74-75.

[9](#) Bibliografische verwijzingen c.q. opgave van museum of kunstverzameling.

[10](#) De recensies zijn niet gesigineerd, zelfs niet met initialen. Achter in het nummer vermeldt het laatste register de namen van de talrijke medewerkers in alfabetische volgorde.

[11](#) Met opgave van hun adres.